

INVENTAR CRKVE MARIJE OD ARTA U SENJU

Senj je u svojoj prošlosti bio bogat sakralnim građevinama i samostanima. Tako nam npr. Valvasor¹ nabraja slijedeće crkve, koje su se u 17. stoljeću nalazile u tome gradu: »Die Hauptkirche ist Unsrer Lieben Frauen, die andre dem S. Georg als Schutzpatron, die dritte der Hl. Annä, die vierdte S. Innocentio, die fünffte der H. Magdalenen, die sechste S. Johanni dem Täufer, die siebende dem H. Geist, die achte dem H. Roccho, die neundte abermal der Mutter Gottes, die zehende S. Antonio den Abt, die eilffte dem S. Veit, die zwölffte wiederum Unsrer Frauen gewidmet. Worüber annoch zwey Klöster, dass eine ein Franciscaner und S. Francisci Ordens, dass andre S. Nicolai, dass also in allem vierzehen Kirchen gezehlet werden. Vor der Stadt ligt das zerstörke Franciscaner = und das Nonnen = Kloster S. Petri.«

Osim ovih spomenutih 14 crkava, spominju pavlinski historičari, kao npr. Ivan Kristolovec, u neposrednoj blizini Senja još i »samostan sv. Jelene i sv. Spasa, koje su dali sagraditi senjski građani 1412. godine, ali nesretni ratovi, dva mletačka i jedan turski pretvorili su ih u žalosne ruševine«. Međutim je samostan sv. Jelene, koji je pripadao pavlinima, bio osnovan ranije, tj. oko godine 1390, a darovatelj i prvi osnivač toga samostana bio je senjski građanin Radovan Dešičević. Drugi pavlinski historičar, Benger, spominje da su samostan sv. Jelene i sv. Spasa vjerojatno bili porušeni oko godine 1558., dok Pavao Vitezović napominje da je general grada Senja Lenković gradio Fortezzu, te je dao porušiti samostane oko Senja, kako se Turci ne bi u njima mogli skloniti. Prema tome nagađa pavlin Ivan Krištolovec da su ovi samostani porušeni za vrijeme gradnje tvrđave Nehaj.²

U 18. stoljeću sagrađena je crkvice sv. Ambroza i crkvice sv. Marije od Arta, a još koncem 18. stoljeća postojala je crkvice sv. Duha, koja se nalazila u zgradi u kojoj se kasnije smjestio carinski ured.³

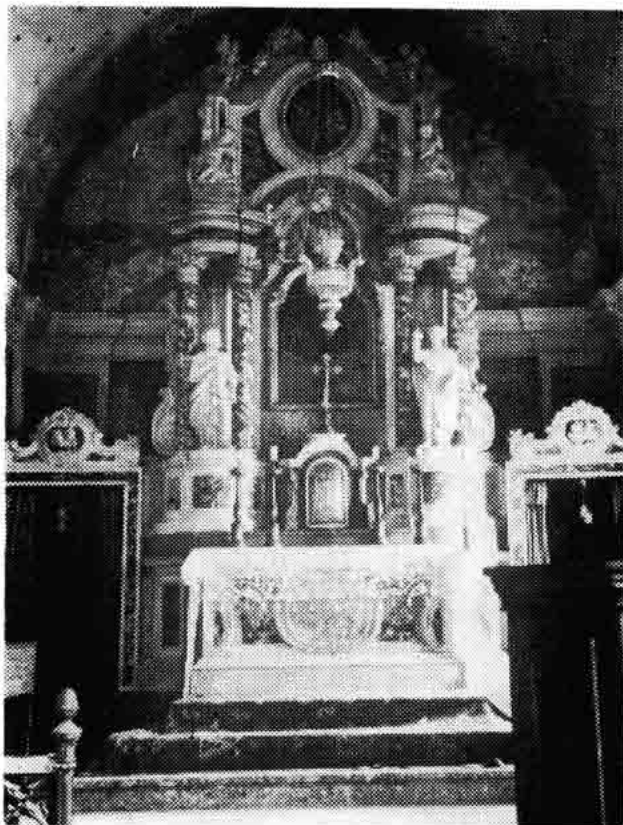
Od brojnih senjskih crkava preostalo ih je u prvoj polovini 19. stoljeća još samo 4, kako nam to u svom opisu Senja 1835. godine navodi F. J. Fras: »Diese Stadt in welcher der Zengger Bischof seine Residenz hat — zählt 479 Häuser und 2608 Bewohnen, wovon 2544 kathol. und 64. gr.n. u. Religion sind. Vor alten Zeiten waren allda 12 katholische Kirchen und 2 Klöster, jetzt sind nun 4 Kirchen anzutreffen, worunter die Domkirche alle Aufmerksamkeit verdient...«⁴

Od crkava i samostana bio je porušen 1874. godine bivši pavlinski samostan i crkva sv. Nikole, tijekom prvog svjetskog rata postradala je do temelja

Sl. 114 — Pročelje crkve sv. Marije Art. Snimio G. B. Bronzini, oko 1885.

Sl. 115. — Glavni oltar
BD Marije, iza sredine
18. stoljeća.

crkvice sv. Ambroza, a tijekom drugog svjetskog rata franjevački samostan i crkva sv. Franje.

Prema tome se danas nalaze u funkciji samo stolna senjska crkva i zavjetna crkvice Marije od Arta.

Kapela Marije od Arta locirana je u parku strmo nad morskom pučinom. Jednobrodna je građevina s izduženim predvorjem starinskog tipa, lađom s drvenim tabulatom i bačvasto presvođenim svetištem i zvonikom na preslicu u pročelju.

Pavao Tijan⁵ napominje da se »ne zna kada je ta crkvice sagrađena, čini se da je to bilo polovinom 18. stoljeća. Zanimljiva je njezina arhitektura, naime posebno predvorje (za katekumene), pa glavna lađa, svetište i sakristija, svako odijeljeno. Na starijim slikama grada Senja vidi se na ovom mjestu, također jedna kapelica, ali to neće biti ova crkva. Kažu da je ta crkva bila i na pomorskim kartama naznačena. Crkva je zavjetna crkva mornara, koji su joj iz zahvalnosti darovali brojne slike pomorskih nevolja i lijepo izrađene modele jedrenjaka ... «

Đuro Szabo⁶ napominje također da je ta zavjetna crkvice po svoj prilici sagrađena polovinom 18. stoljeća »...ima lijepi oltar u svetištu i dva oltara u lađi (sv. Roka i sv. Nikole), pa vrlo ukusne klupe. Čini se da je opravdano mišljenje da je na tome mjestu stajala i prije nekakva crkvice. Takovu nalazimo naime označenu još na karti Martina Stiera i na drugim kartama. Na izvanjskoj strani su uzidane nadgrobne ploče.«

U toj skladnoj zavjetnoj crkvi senjskih mornara, koja se izvanredno harmonično uklapa u zelenilo gradskog parka s pozadinom morske pučine, sačuvan je dosta zanimljiv crkveni inventar pretežno iz druge polovine 18. stoljeća i početka 19. stoljeća.

Od crkvenog inventara ističu se:

1 — *Glavni oltar BD Marije*, iza sredine 18. stoljeća, bijeli i ružičasti mramor.

Kasno-barokni oltar koji ispunja čitavu širinu i visinu svetišta. Barokno oblikovana mensa izvedena je od bijelog mramora i ukrašena kasno-baroknim viticama i buketima ruža od bijela mramora na pozadini od ružičasta mramora. U središtu mense smješten je kasno-barokno oblikovani medaljon s reljefnim prikazom »Rođenja Marijina« od bijela mramora.

Do mense oltara vode tri stepenice. Na valovite i nemirno razvedeni donji dio oltara nastavljaju se sa svake strane po jedna pačetvorinasta vrata od ružičasta mramora uokvirene bijelom mramornom profilacijom i nadvišena kasno-baroknim bijelim mramornim viticama i medaljonom s dvije reljefne andeoske glavice. U centralnom dijelu oltara smještena je oltarska pala, koja prikazuje »Navještenje Marijino« (ulje na platnu, rad 18. stoljeća). Oltarska je pala flankirana sa svake strane s po dvije vitke kolumne od ružičasta mramora sa bijelim mramornim kompozit kapitelima, koje podržavaju snažno profilirani vijenac.

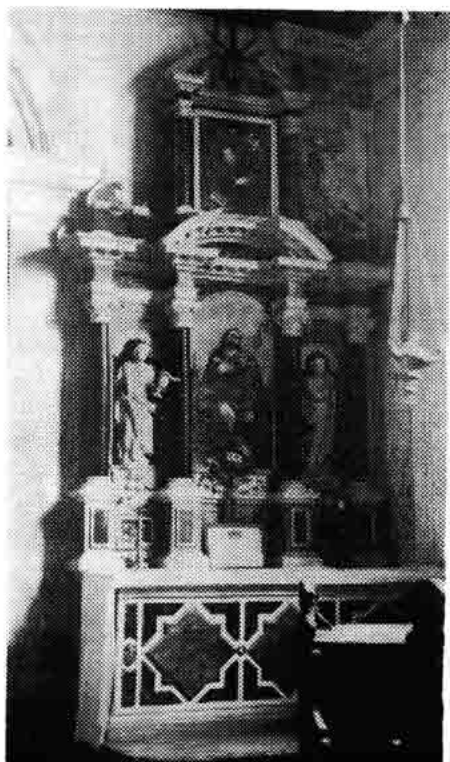
Između kolumna postavljeni su veliki kipovi svetaca od bijela mramora, pomalo zdepastih i ukrućenih oblika. Vitke kolumne i naglašeni vijenac podržavaju atiku izvedenu također od bijelog i ružičastog mramora, ukrašenu anđelima, anđelčićima i ružama od bijela mramora.

U sredini oltarske mense smješten je tabernakul od crvena mramora s ukrasima od bijelog mramora. Vratašca tabernakula izvedena su od pozlaćena metala i u svom donjem dijelu ukrašena iskucanim barokno nadutim oblacima iznad kojih je prikucano posrebreno raspelo s pozlaćenim Kristom.

2 — *Desni pobočni oltar sv. Roka*, druga polovina 18. stoljeća, mramorizirano i polikromirano drvo.

Skromnije koncipiran i ukrašen oltar, koji u svojoj arhitektonskoj i ukrasnoj koncepciji na skromniji način i u skromnijem materijalu nastoji imitirati monumentalniji i raskošniji glavni mramorni oltar BD Marije.

Drvena mensa oltara imitira u polikromiranom drvenom materijalu mramorne inkrustirane mense kasno-baroknih oltara. Podnožje retabla nemirno je razvedeno, te služi kao uporište vitkim polikromiranim i oblim kolumnama bijelih kompozit kapitela, između kojih su postavljene drveni i bijelo obojeni kipovi (koji također imitiraju mramorne kipove) apostola, i to s lijeve strane lik sv. Ivana apostola s kaležom i zmijom, a s desne lik sv.

Sl. 116 — Desni pobočni oltar sv. Roka iz druge polovice XVIII st. Snimila Lj. Krtelj.

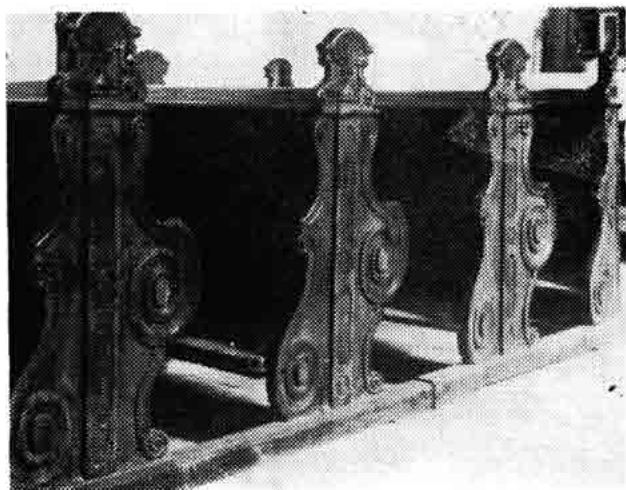
Sl. 117 — Lijevi pobočni oltar sv. Nikole (kraj XVII st.) Snimila Lj. Krtelj.

Petra apostola. Oble kolumne podržavaju snažno profilirani vijenac kao i dvostruku lomljenu atiku, nadvišenu lomljenim zabatom, ukrašenim božjim okom u krugu pozlaćenih zraka svjetlosti. Središnja oltarska pala prikazuje slabu sliku sv. Roka (ulje na platnu), dok je u manjoj pali uatici prikazan lik sv. Alojzija Gonzage (ulje na platnu, 18. stoljeća).

3 — Lijevi pobočni oltar sv. Nikole, kraj 18. stoljeća ili početak 19. stoljeća.

Polikromirano i mramorizirano drvo.

Jednostavni arhitektonski koncipirani oltar od mramorizirana i polikromirana drva, koji kao i oltar sv. Roka, imitira u oblikovanju i polikromiji mramorne oltare. Na razvedenom podnožju retabla postavljene su sa svake strane oltarske pale po dvije oble polikromirane kolumne bijelih kompozitkapitela, koje podržavaju snažno proficirani vijenac i lomljenu atiku, koju nadvisuje zabat pačetvorinasta oblika, flankiran sa svake strane s po jednom manjom kolumnom. Zabata atike okrunjen je niskim profiliranim lukom.

Sl. 118 — Klupe u crkvi sv. Marije od Arta, druga pol. XVIII st. Snimila Lj. Krtelj.

Središnja oltarska pala prikazuje noviju i slabu sliku sv. Nikole (ulje na platnu), dok je manja i mnogo zanimljivija slika smještena u atici, koja prikazuje sv. Obitelj (ulje na platnu, 18. stoljeće).

Tako je ovaj oltar dosta sličan po svojoj koncepciji i izvedbi oltaru sv. Roka, on je skromniji u ukrasima, jednostavniji i krući u kompoziciji i oblikovanju, te već pokazuje očite elemente klasicizma. Prema tome on predstavlja po svoj prilici posljednji oltar izveden za tu crkvicu.

4 — *Propovijedaonica*, druga polovica 18. stoljeća, polikromirano i mramorizirano drvo.

Propovijedaonica tipičnih kasnobaroknih oblika, kakve vrlo često nailazimo i u crkvama sjeverozapadne Hrvatske, izvedena je od polikromirana i mramorizirana drva i ukrašena apliciranim drvenim rezbarenim ukrasima (pozlaćeni festoni u obliku niza obrnutih cvjetova tulipana; takav je motiv čest u dekoracijama oltara i propovijedaonica, kao i crkvenog posuđa u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, a javlja se već u prvoj polovini 18. stoljeća). Do pulpita propovijedaonice vode jednostavne drvene stepenice. Propovijedaonica nema uobičajeni i tipični kasnobarokni krovčić.

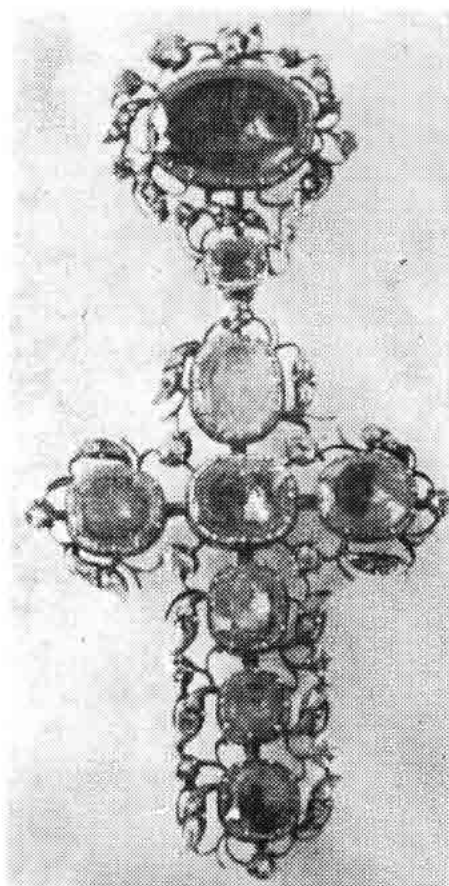
5 — *Crkvene klupe*, druga polovina 18. stoljeća.

20 komada crkvenih klupa od rezbarena, vjerojatno orahova drva, visina: 107 cm, širina: 195 cm, dubina: 79,5 cm.

Skladno i ukusno izvedene kasnobarokne crkvene klupe, čiji su bočni dijelovi ukrašeni rezbarenim kasnobaroknim volutama, a kruništa bočnih dijelova stiliziranom i ponešto ukrućenom školjkom. Središnji dio ovih boč-

Sl. 119 — Drvena skulptura Madone s djetetom, poč. XIX st. Snimila Lj. Krtelj.

Sl. 120 — Biskupski križ, Riznica senjske biskupije, XVIII st.

nih dijelova ukrašen je tipičnim kasnobaroknim ukladama zaobljenih, odnosno lomljenih stranica. Pročelja crkvenih klupa (2 komada) ukrašena su jednostavnim profiliranim ukladama.

6 — »Madona s djetetom«, početak 19. stoljeća.

Drveni bijelo obojeni kip Madone s djetetom smješten u niši na desnoj strani crkvene lađe.

Madona vitka i mladenačka tijela, ponešto ukružena držanja, odjevena je u halju krutih paralelnih nabora i zaogrnutu plaštem nemirno pokrenutih nabora. U lijevoj ruci drži dijete — Isusa. Glava Marije i djeteta ukrašeni su kasnobarokno oblikovanim krunama od pozlaćena metala. Ispred niše, na drvenoj i blijelo obojenoj konzoli, smještena su sa svake strane Marijina kipa po jedan klečeći anđeo od bijelo obojena drva s pozlaćenim lučima u rukama.

Sl. 121 — Slika sv. Margarete, rad Antoniusa Parolusa, 1754. Snimila Lj. Krtelj.

Sl. 123 — Mjedeni oltarski svijećnjak, prva pol. XIX st. Snimila Lj. Krtelj.

Sl. 122 — Drveni reljef sv. Jurja na konju, poč. XIX st. Snimila Lj. Krtelj.

7 — »Sv. Juraj na konju«, početak 19. stoljeća.

Reljef sv. Jurja na konju kako ubija zmaja, izveden je od mekog i bijelo bojadisana drva i smješten na isturenom balkonu kora.

Dosta nespretna i rustičan rad vjerojatno domaćeg majstora iz početka 19. stoljeća.

8 — »Sv. Margarita kleči pred raspetim Kristom«

Ulje na platnu, visina 220 cm, širina 105 cm.

Rad slikara Antonija Parolusa iz godine 1754.

Zanimljiv slikarski rad sredine 18. stoljeća, rađen za bratovštinu žena pokajnica,⁷ tj. za bratovštinu sv. Margarite od Kortone u Senju.

Ispod slike, na bijeloj traci, nalazi se natpis slijedećeg sadržaja: »HAEC EST V: CONGREGATION.^{is} Ste MARGARITAE CORTHONENSIS SEGNIÆ. INSTITUÆ 1754«, dok se ispod kamene stepenice na desnoj strani kompozicije nalazi signatura autora: ANT. PAROLVS P. (Antonius Parolus pinxit).

Na kompoziciji prikazana je klečeća sv. Margarita odjevena u tamno smeđu halju i zaogrnutu u široki i dugački smeđi plašt i sa bijelim velom na glavi.

Djelo se odlikuje vještom kompozicijom, dobrom anatomijom likova sa naglašenim volumenom i plasticitetom tijela svete i anđelčića. S desne strane klečeće svete smješten je kameni stup na kome je postavljeno realistično izvedeno raspelo u snažnom chiaro scuru, uz čije podnožje lebde dva mala krilata anđelčića. Lik mrtvog Krista izveden je anatomski i slikarski vješto u dramatičnoj igri svjetla i sjene.

Mrtvački blijedo i jarko osvijetljeno tijelo Krista izranja iz prigušene harmonije zemljanih, zelenkasto-modrih i maslinastih tonova, te predstavlja glavni i dramatični akcenat kao i izvor svjetla čitave kompozicije. S desne strane, ispod podnožja stupa s raspelom, smještena su dva vješto slikana anđelčića.

Ispred podnožja na kome kleči svetica leži maleni crno-bijeli psić. Prvi plan kompozicije slikan je u pastelnim bojama te je uronjen u jarko osvijetljenje. Zajedno sa dramatičnim chiaro scuro Raspetoga čini najsnažniji akcent svjetlosti u odnosu na tamniji i prigušeniji lijevi dio kompozicije.

9 — »Ex-voto kapetana Vinskoga«

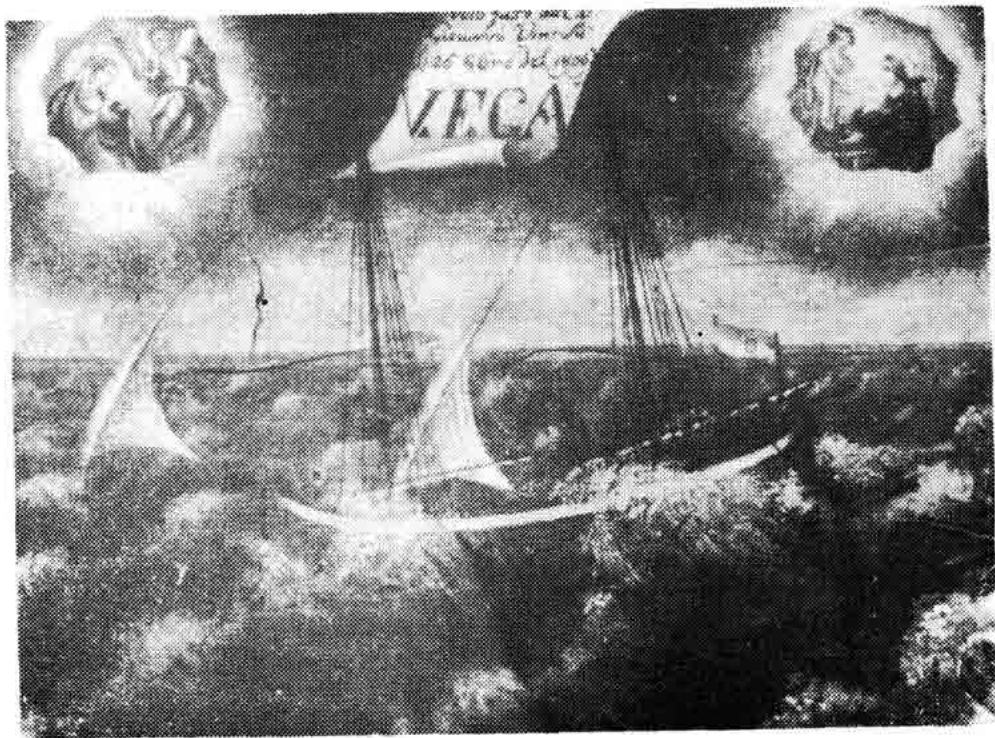
Tempera na drvu, visina 25 cm, širina 32 cm, godina 1806. Kompozicija prikazuje veliki jedrenjak na uzburkanom moru olovno modre boje. Iznad jedrenjaka nalazi se povelja s natpisom: »EX VOTO FATTO DA CAP.^{no} GIOVANNI VINSCHI LI 26. 8bre DEL 1806 V.F.G.A.« — S lijeve strane jedrenjaka u borbi s valovima prikazan je u oblacima medaljon s prikazom »Madone Blagovijesti«, dok je s desne strane, također u medaljonu, prikazan »Sv. Antuna Padovanskog kako kleči pred djetetom Isusom«.

10 — »Ex-voto kapetana Ivana Franjula«

Kolorirani crtež na papiru, visina 39,2 cm, širina 52,5 cm 1862. godine.

Na crtežu je prikazan škuner u velikoj oluji, kako se očajnički bori s valovima. U lijevom gornjem uglu vrlo je skicozno prikazana majka božja.

Ispod crteža nalazi se slijedeći natpis: »VOTO DEL CAPITANO GIOVANNI FRAGNUL E DEL SUO EQUIPAGGIO TROVANDOSI NELLE VICINANZE DI S. GIORGIO DI SCHIO E PSARA CON URGANO DI VENTI ED IN CONTRASTO ED IN PERICOLO DI SOMMERGERSI LI 9 FEBBRAIO 1862, CON

Sl. 124 — Jedrenjak, ex voto kapetana Ivana Vinskog, 1806. Snimila Lj. Krtelj.

SCOOTER HORVAT DELL' ARMATORE GIUSEPPE BARACZ, DA ME COM-
MANDATO GIOV: FRAGNUL«.

11 — »Popis živućih članova Bratovštine sv. Marije od Rta«

Papir, pozlaćeni okvir od drva, godina 1874.

U pozlaćenom drvenom okviru nalazi se popis članova Bratovštine BD Marije od Arta, koji su živjeli godine 1874. Iste je godine ova bratovština bila »prestrojena«.

12 — U lađi kapele BD Marije od Arta nalaze se slijedeći modeli bro-
dova i jedrenjaka:

- a) model velikog broda
- b) modeli dvaju manjih brodova
- c) model jednog manjeg broda

d) u vitrini na stijeni lađe smješten je također model jednog broda.

Pavao Tijan⁸ napominje da su se u crkvi BD Marije od Arta, tj. zavjetnoj crkvi senjskih pomoraca nalazili »zavjetni darovi mornara modeli trgovačkih i ratnih brodova na jedra s konca 18. i početka 19. stoljeća, zatim originalne slike različitih brodoloma, iz kojih su se mornari sretno spasili. Velik je brod usred slike⁹ model ratnog broda iz početka 19. stoljeća. Na žalost nijesu nam sačuvani spisi o tim darovima, jedino ima ispod slika nešto podataka.«

Danas je nestalo već dosta tih vrlo zanimljivih i vrijednih ex-vota, toliko važnih i značajnih za kulturnu i ekonomsku povijest grada Senja.

13 — *Vječno svjetlo*

Posrebreni bakar, obješeno ispred oltara sv. Roka. Jednostavno oblikovano vječno svjetlo od posrebrnog bakra ukrašeno iskucanim nadutim rebrastim ornamentima. Rad vjerojatno s kraja 18. ili početka 19. stoljeća.

14 — *Vječno svjetlo*

Posrebrena mjed, obješeno ispred glavnog oltara.

Vječno svjetlo od posrebrene mjedi izvedeno u karakterističnim oblicima ranog klasicizma. Predstavlja po svoj prilici rad pojasarskog majstora s kraja 18. ili početka 19. stoljeća.

15 — *Vječno svjetlo*

Posrebrena mjed, obješeno ispred oltara sv. Nikole.

Vječno svjetlo od posrebrene mjedi ukrašeno neogotičkim ljevanim ukrasima kao i neorenesansnim ukrasnim detaljima. Rad druge polovine 19. stoljeća.

16 — *Oltarski svijećnjaci*

Lijevana i tokarena mjed, prva pol. 19. stoljeća.

Visina 62 cm, promjer baze 14 cm, smješteni na oltaru BD Marije. Vitki i elegantno oblikovani svijećnjaci imaju cilindričnu bazu sa profiliranim podnožjem koje počiva na tri nožice u obliku lavljih šapa.

17 — *Oltarski svijećnjaci*

Lijevana i tokarena mjed, prva polovina 19. stoljeća.

Visina 39 cm, promjer baze 8,2 cm, smješteni na oltaru sv. Roka. Dva manja oltarska svijećnjaka izvedena nalik na svijećnjake s oltara BD Marije, samo što umjesto cilindrične imaju okruglu i profiliranu bazu koja počiva na stiliziranim lavljim šapama.

18 — *Oltarski svijećnjaci*

Masivna lijevana i tokarena mjed, prva polovina 18. stoljeća. Visina 47 cm, promjer baze 20,5 cm, smješteni na oltaru sv. Nikole.

Tipični barokni oltarski svijećnjaci kakve nalazimo ne samo u senjskoj stolnoj crkvi, nego i u mnogim crkvama i kapelama u sjeverozapadnoj Hrvatskoj.

Svijećnjaci od masivne lijevane i tokarene mjedi imaju trobridne baze s izvučenim festonom u sredini ploha baze koja počiva na stiliziranim lavljim šapama.

Na izvanjskom zapadnom pročelju crkvice uzidane su tri kamene nadgrobne ploče, i to:

19 — *Nadgrobna ploča pukovnika Schirdinga iz 1762. godine*

Kamena ploča pravokutna oblika s uklesanim epitafom koji glasi:

»HIC IACET/ PROPE MANES HEROUM/ ANTONIUS
/ V. COLONELLUS L:B:DE / SCHIRNDING /BOE-
MUS / VETERI PRINCIPUM COM: / BARONQUE /
STEMATE LUSTRATUS / A' XV. AETATIS XXXIV
ANNIS / IN / CANCTIS MARTIS CASIBUS / INVIC-
TUS HEROS/ CUI/ HOC MONUMENTUM POSUIT/
JUSTINA/ BARO DE WERNER/ EIUS CONIUX/
MDCCLXII. MAY:VIII:«

Na kraju zapisa uklesana je na kamenoj ploči na vrlo rustičan način mrtvačka lubanja s prekriženim kostima.

20 — *Nadgrobna ploča Marije Ježić od Jasenek iz 1830. godine*

Kamena nadgrobna ploča isklesana u obliku srca Isusova, uokvirena retardiranim kasnobaroknim volutama i ukrašena u gornjem dijelu malenim križem i rustično i kruto izvedenom školjkom. Centralni motiv srca Isusova flankiran je sa svake strane retardiranom kasnobaroknom volutom, dok je na podnožju isklesana mrtvačka glava s prekriženim kostima. Na ploči je zapis koji glasi:

»MARIAE JESICH/ DE JESSENEK MATRI OPTIMAE
MODESTIA VITA/ IN DEUM PIETATE IN OMNES
CHARITATE / IN SOUS AMORE AMORE CONTINUO
FLAGRANTI/ ANNO AETATIS LXIX. V KALENDAS
MAJAS/ M D C C C XXII PIE DEFUNCTAE HOC MO-
NUMENTUM POSUERE/ VIRTUTI AMORIOQUE DE-
VOTAE MOERENTE FILIAE XII. KALENDAS APRI-
LIS M D C C C XXX«

21 — *Nadgrobna ploča*

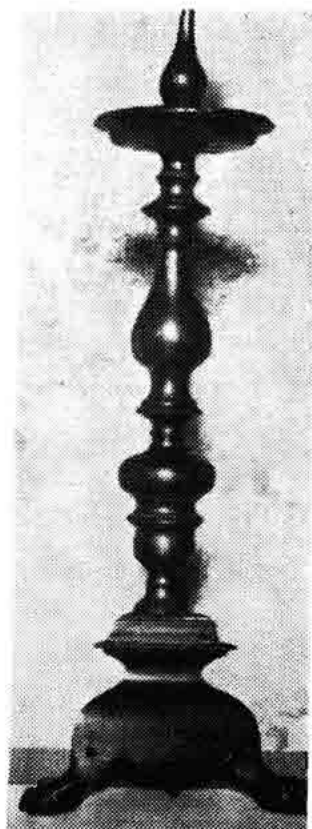
Kamena ploča s uklesanim epitafom nažalost je već toliko jako oštećena da nije moguće čitanje zapisa.

Skladna i jednostavna arhitektura zavjetne crkvice senjskih pomoraca, sv. Marije od Arta, locirane na toliko istaknutom i urbanistički značajnom položaju, svojim skromnim i čistim oblicima harmonično se stapa s okolnim

pejsažem kao i s trpkom ljepotom specifičnom i karakterističnom za senjsku arhitekturu. A također i njen intérieur, tj. crkveni inventar, vremenski je i stilski u skladu s arhitekturom objekta, s kojom stvara jednu vrijednu i

Sl. 125 — Nadgrobna ploča pukovnika Antonija Schir-
dinga, iz 1762. Snimila Lj. Krtelj.

Sl. 126 — Oltarski sviječ-
njak iz prve polovice
XVIII st.

zanimljivu cjelinu, tipičnu za umjetnost, ambijent i atmosferu toga grada i toga kraja.

S obzirom da je već započelo osipavanje crkvenog pokretnog inventara i to naročito zavjetnih darova senjskih pomoraca (ex-vota i modela brodova), potrebno je posvetiti toj crkvi i njenom pokretnom inventaru naročitu pažnju jer upravo ti skromni, ali kulturno-historijski vrlo zanimljivi pred-

meti domaće umjetnosti, nose u sebi »un certo non so ch'è« dramatičnosti, spontanosti i iskrenosti rođene u najtežim i najkobnijim časovima mukotrpnog i opasnog života senjskih pomoraca, toliko vitalno vezanih uz povijest i život ovoga grada podno Velebita.

B I L J E S K E

¹ Johann Weichard Freiherr von Valvasor, Die Ehre des Herzogthums Krain, Laibach-Nürnberg 1689, Rudolfswerth 1877, Bd. IV, p. 79.

² Ivo Lentić, Arhitektura pavlinskih objekata u Hrvatskoj u doba baroka — magisterijska radnja — Institut za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

³ Mile Magdić, Topografija i povijest grada Senja, Senj 1877, str. 14.

⁴ Franz Julius Frass, Vollständige Topographie der Karlsstädter — Militärgrenze, Agram 1835, str. 410.

⁵ Pavao Tijan, Senj, Zagreb 1931, str. 42.

⁶ Gjuro Szabo, Arhitektura grada Senja, Hrvatski kulturni spomenici I, Senj, JAZU, Zagreb 1940, str. 39.

⁷ Pavao Tijan, o.c., str. 42.

⁸ Pavao Tijan, u Hrvatski kulturni spomenici, I — Senj, o.c., str. 65, bilj. 52.

⁹ Pavao Tijan, o.c., sl. 52.

L'INVENTARIO DELLA CAPPELLA BEATA VERGINE DI ART A SENJ

Da tante chiese e monasteri che esistevano ancora nel '600 e nel '700 a Senj, troviamo oggi nella stessa città conservati solamente il Duomo (consacrato alla Madonna) e la piccola chiesetta votiva dei marinai e capitani segnensi, costruita verso la metà del '700 sopra un promontorio ripido detto »Art«.

Questa chiesetta, sebbene costruita verso la metà del '700, riprende il modello tipico delle chiese e cappelle del Quarnaro e dell' Istria, anteriori alla data di costruzione della codesta chiesetta.

Questo fatto non deve intanto sorprenderci, perchè nelle antiche piante di Senj troviamo segnata sul posto dell'odierna chiesetta un'altra e ben anteriore chiesa.

Questa chiesetta ha una sola navata, un vasto portico chiuso davanti alla facciata col tipico campanile del Quarnaro e dell'Istria detto »a conocchia«.

L'interno della chiesetta ha conservato ancora oggi certi pezzi ed altari interessanti dell '700 e dell '800, come per esempio. L'altar maggiore dedicato alla Beata Vergine Maria, fatto in marmo bianco e policromo, arricchito di statue in marmo bianco e pale dipinte su tela, nonchè due altari collaterali, consacrati ai SS. Roco e Nicola, i quali, fatti in legno dipinto in bianco, policromato e marmorizzato, imitano il prezioso marmo dell'altar maggiore. Questi tre altari appartengono alla seconda metà del '700 (L'altar maggiore), oppure alla fine del '800 i due altari collaterali).

Tra le altre opere d'arte conservate nell'interno di codesta chiesetta accenniamo ai seguenti: banchi di chiesa intagliati in legno di noce (della seconda metà del '700), una statua lignea della Madonna col Bambino ed un altorielievo rappresentante S. Giorgio uccidente il drago, della fine del '700 oppure dei principi del '800, lavorati in legno dipinto in bianco imitando in maniera rustica ed ingenua i nobili lavori fatti nel marmo bianco del '700.

Il più interessante quadro conservato nella chiesa rappresenta una tela raffigurante »S. Margherita inginocchiata davanti al Crocefisso«, dipinta dall'Antonio Parolus nell'anno 1754. per la confraternità della S. Margherita a Senj.

Essendo codesta chiesetta costruita grazie ai voti dei marinai e capitani di Senj, vi troviamo or'ora conservati (sebbene in assai minor numero) degli ex-voti interessanti e commoventi nella loro espressione pittorica, sebbene ingenua ed inesperta, ma nata apontaneamente e sinceramente nei momenti più tremendi dell'esistenza dei loro offerenti, nonchè dei modelli di vellieri e navi della fine del '700 e dell'800, i quali furono proprietà dei capitani ed armatori di Senj.

Sugli altari della chiesetta si trovano alcuni pezzi ben fatti di candelabri del '700 e delle lampade pendenti e candelabri del '800.

Alcune lapidi sepolcari (3) sono chiuse nelle mura esterne della chiesetta con epigrafi degli anni 1762 e 1830.

Sebbene Senj, centro importante del Quarnaro è situato sul Littorale Croato, apparteneva però nel senso amministrativo, politico, economico e militare alla retroterra e subì in conseguenza anche fortissime influenze dirette oppure indirette della Croazia continentale nonchè dell'Austria e della Slovenia.